

DOI: 10.33270/01242702.82
УДК 340.12

Вплив громадської думки на внутрішнє переконання суб'єктів правозастосування в процесі реалізації дискреційних повноважень

ВАНДЖУРАК Роман*

доктор філософії в галузі права,
докторант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії
внутрішніх справ
м. Київ, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8474-2276>

Анотація. Процесуальні рішення суб'єктів правозастосування ґрунтуються не тільки на вимогах закону та фактичних обставинах справи (доказах), а й різного роду впливах, серед яких не останнє місце посідає громадська думка. Суб'єкти правозастосування, як і пересічні громадяни, теж формують особисту думку про певні суспільні процеси, що своєю чергою відображаються на їх внутрішньому переконанні в процесі здійснення дискреційних повноважень. Оскільки громадська думка не завжди ретранслює реальні запити суспільства й культивує благородні цілі та може бути корегованою для досягнення певної мети, її вплив на суб'єктів правозастосування потребує окремого філософсько-правового аналізу. Наукова новизна полягає в тому, що в дослідженні автор уперше заявляє про вплив громадської думки на внутрішнє переконання суб'єктів правозастосування та вважає, що він може мати негативні наслідки. Під час підготовки статті автор застосував методи аналізу, синтезу й узагальнення, за допомогою яких вдалося встановити вплив громадської думки на внутрішнє переконання суб'єктів правозастосування. Для обґрунтування результатів і формулювання висновків проведеного дослідження було використано методи дедуктивно-логічного аналізу, а також індуктивного узагальнення й аналогії, які дали змогу переконатися, що громадська думка має вагомий вплив на внутрішнє переконання суб'єктів правозастосування й такий вплив здебільшого є негативним. Автор переконаний, що порушені в дослідженні питання є актуальними, а запропоновані ним способи нівелювання висловлених побоювань мають і практичну значущість, позаяк ці ідеї можуть бути використані під час підвищення кваліфікації суб'єктів правозастосування.

Ключові слова: громадська думка; внутрішнє переконання; розсуд; суб'єкти прийняття процесуальних рішень; суб'єкти правозастосування; філософія права.

Історія статті:

Отримано: 25.01.2024
Переглянуто: 26.02.2024
Прийнято: 28.03.2024

Рекомендоване посилання:

Ванджурак Р. Вплив громадської думки на внутрішнє переконання суб'єктів правозастосування в процесі реалізації дискреційних повноважень. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2024. № 1 (27). С. 82–91. doi: 10.33270/01242702.82.

*Відповідальний автор

© Ванджурак Р., 2024

Вступ

Процесуальне законодавство сучасних країн світу надає право суб'єктам правозастосування ухвалювати рішення на підставі внутрішнього переконання, тобто застосовувати дискреційні повноваження. Для прикладу, в Кримінальному процесуальному кодексі України суд наділений повноваженнями оцінювати на підставі свого внутрішнього переконання документи, речі, показання свідків з погляду їх допустимості, достовірності та достатності, надаючи їм статус доказів, після чого, на підставі тих же доказів, ухвалювати остаточне рішення в справі, керуючись знову ж таки своїм внутрішнім переконанням¹. Таким чином, суд ухвалює рішення лише за умови достатності доказів, тоді як останні вважаються достатніми, якщо вони дозволяють суду ухвалити те чи інше рішення в справі (Starenkyi, & Hvozdk, 2022). Причому сам суд і уповноважений кваліфікувати докази як достатні чи недостатні на власний розсуд, при тому – за відсутністю чітко визначених критеріальних вимірів такої оцінки. Та не лише суд. Відповідно до вимог ст. 94¹ Кримінального процесуального кодексу України, слідчі (дознавачі, детективи) та прокурори теж уповноважені оцінювати докази та приймати процесуальні рішення на підставі свого внутрішнього переконання. А тому запропонована форма визначення умов достатності доказів припускає практично необмежений діапазон суб'єктивної свободи під час прийняття процесуальних рішень і забезпечується це шляхом використання суб'єктами правозастосування свого внутрішнього переконання в процесі ухвалення процесуальних рішень (Vandzhurak, 2023).

Отже, попри постійні інновації права в догоду нинішнім глобалізаційним процесам (відкритість, доступність), ухвалення процесуальних рішень на підставі внутрішнього переконання суб'єктів правозастосування залишає в праві, зокрема процесуальному, елемент певної консервативності, навіть застарілості, що робить інститут правозастосування, як і упродовж усього його існування, непередбачуваним (Vandzhurak, 2023), а подекуди й свавільним (Kostytsky, 2021). Тому є досить значущими дослідження факторів, які мають або можуть мати вплив, формують чи можуть формувати внутрішнє переконання як звичайної людини, так і суб'єкта правозастосування.

Автор частково вже порушував це питання в публікаціях, де серед іншого було встановлено, що вплив на внутрішнє переконання суб'єктів правозастосування має світогляд (Vandzhurak, 2024), пропаганда, постправа (Vandzhurak,

2023), суспільний інтерес тощо. Водночас він переконаний, що не менш вагомий вплив на формування внутрішнього переконання суб'єкта правозастосування має поширена в суспільстві громадська думка.

Таким чином, метою цієї статті є дослідження поняття громадської думки з філософського-правового погляду загалом та її впливу на розсуд суб'єктів правозастосування під час здійснення ними дискреційних повноважень, а також з'ясування наслідків такого впливу та мінімізацію можливих негативних виявів.

Матеріали та методи

Під час дослідження поняття громадської думки було опрацьовано низку публікацій вітчизняних і закордонних авторів, проаналізовано їхній доробок у царині його впливу на судові та правоохоронні органи загалом й конкретного суб'єкта правозастосування зокрема.

За допомогою методу аналізу вдалося встановити нерозривний зв'язок громадської думки з внутрішнім переконанням суб'єктів правозастосування, тоді як методами синтезу й узагальнення довести, що, ухвалюючи рішення на підставі внутрішнього переконання, суб'єкти правозастосування враховують думку громадськості й намагаються їй догодити.

Для обґрунтування результатів і формулювання висновків пропонованого дослідження було використано методи дедуктивно-логічного аналізу, а також індуктивного узагальнення й аналогії, які дали змогу переконатися, що громадська думка має неабиякий вплив на внутрішнє переконання суб'єктів правозастосування в процесі ухвалення ними процесуальних рішень, і такий вплив має не завжди позитивні наслідки.

Оскільки коло службових осіб, наділених дискреційними повноваженнями, надзвичайне широке, суб'єктами прийняття процесуальних рішень у цій публікації слід вважати осіб з дискреційними повноваженнями в судових і правоохоронних органах України.

Огляд літератури

Проблематику розуміння та характеристики різноманітних аспектів громадської думки простежуємо в працях багатьох закордонних і вітчизняних вчених, причому в різних періодах розвитку людської цивілізації, починаючи з древніх часів і закінчуючи сьогоденням.

Так, для філософських поглядів мислителів Древньої Греції (Парменід, Емпедокл, Демокріт) характерним було протиставлення категорій «думки» і «знання» (Melenko, 2014). Утім, як правило, ці мислителі думку вважали помилковим знанням, тобто неясним, нестійким явищем, що дисонує з раціональною істиною. Але згодом, за часів Платона й Арістотеля, думка вже вважалася

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

чимось середнім між знанням і вірою, певною ланкою між чуттєвістю та раціональністю.

На переконання Гегеля, спільність думок має форму людського здорового глузду, у якому відображено загальний стан справ. За словами цього представника німецької класичної філософії, громадська думка – це формальна, суб'єктивна свобода, яка полягає в тому, що окремі особистості як такі мають і висловлюють власну думку й судження про спільні справи та дають поради щодо них (Hotsuliak, & Mikhalina, 2022).

Французький соціолог і кримінолог Г. Тард у своїй праці «Громадська думка і натовп» одним з перших визначив громадську думку предметом окремого наукового дослідження. На переконання вченого, вважаючи, що громадська думка для натовпу та публіки є чимось подібним до того, що душа є для тіла, визначив її як короткострокову логічну групу суджень, які відповідають завданням сучасності та відтворені представниками певного суспільства (Yakubina, 2018).

Американський вчений і публіцист У. Ліппман у своєму підході до поняття громадської думки стверджував, що сприйняття світу людиною опосередковане псевдосередовищем, яке сформовано з упереджень, стереотипів і спрощених моделей (Shvets, 2021), де поведінка людини є реакцією саме на це псевдосередовище, але наслідки цієї реакції відбуваються вже в реальному світі.

На думку американського філософа Дж. Дьюї, громадськість – це активне соціальне утворення, яке в певний момент об'єднується навколо актуальної проблеми для пошуку шляхів її розв'язання (Pazynich, Ponomarev, & Cheremskyi, 2020). Водночас, на думку вченого, можливим це стає лише тоді, коли зазначена проблема становить суспільний інтерес і є відправною точкою, змістовим осердям комунікативного процесу, який зрештою сприяє виробленню осмисленої спільної лінії поведінки чи принаймні виваженої оцінки ситуації в окремій соціальній групі.

Американський фахівець зі зв'язків із громадськістю, соціальний психолог Х. Кентріл, сформулював «п'ятнадцять законів громадської думки», які полягають у тому, що на громадську думку насамперед впливають події, потреба діяти й особисті інтереси (Slobodianiuk, 2021).

Відповідно американський філософ і соціолог Дж. Г. Мід розробив теорію символічного інтеракціонізму, яка підкреслює роль символів і мови у формуванні громадської думки (Yakubina, 2018), а німецький соціолог і філософ Ю. Габермас розвинув теорію комунікативної дії, відповідно до якої громадська думка формується через раціональний дискурс (Shvets, 2021), тоді як французький соціолог П. Бурд'є, досліджуючи громадську думку в контексті проблем політики та влади, прийшов до висновку, що в сучасних умовах громадська думка перетворилася

винятково на інструмент номінальної легітимації влади та закріплення такого співвідношення сил, що забезпечують владі існування (Sokol, 2023).

За останнє десятиліття інтерес до громадської думки помітно поживався, що зумовлено демократизацією політичного, соціально-економічного та духовного життя. Ця проблематика не залишилась осторонь українських учених, серед яких Ю. Сурмін (2015), В. Паніотто (2017), В. Якубіна (2018), М. Шульга, О. Злобіна, Л. Бевзенко (2019), Л. Зайко (2019), М. Рудик (2020), К. Ірха (2021), Д. Швець (2021), М. Міщенко (2022), І. Антошина (2023), В. Степаненко, Є. Головаха (2023), С. Дембіцький (2023), Л. Найдьонова (2023), В. Світла (2023) та інші.

Що ж стосується досліджень у сфері взаємодії громадян та судової влади, то слід зазначити, що такі дослідження хоч і здійснювалися, та здебільшого стосувалися сприйняття громадянами судової системи, її відкритості/закритості, рівня обізнаності громадян щодо судової системи тощо. Зокрема вказані вище питання порушували у своїх працях такі вчені та практики, як С. Меленко (2014), Є. Абросімов, Н. Скалосуб (2015), М. Костицький, Н. Кушакова-Костицька (2019) та багато інших.

Крім цього, яскравим свідченням щирої зацікавленості в громадській думці є теоретико-світоглядні розробки таких українських філософів, істориків, політологів, соціологів, як І. Тихоненко (2019), Т. Тараконич (2020), Ю. Лісовська (2020), О. Стариковська (2020), О. Балакірева, Д. Дмитрук, А. Слободянюк (2021), Т. Ратушна (2021), Ю. Лисенко, Ю. Манелюк (2022), Л. Москвич (2023), А. Лохоня (2023) та інші.

Хоча проблема становлення й існування громадської думки в сучасному суспільстві неодноразово ставала предметом дослідження в доктрині правових наук, проте досліджень на предмет впливу громадської думки на внутрішнє переконання суб'єктів правозастосування досі не прослідковувалося.

Результати й обговорення

Судова та правоохоронна системи завжди ухвалюють рішення в угоду чинній владі, щоправда, скоса поглядаючи на настрої суспільства. Навіть більше, коли ситуація виходить за межі комфортної, правозастосовна система здатна до дій, які не збігаються навіть з позицією влади й вимогами закону, але схвалювалися думкою громадськості. Відтак можна стверджувати, що існує вплив, який має більш вагоме значення під час ухвалення процесуальних рішень, ніж позиція влади й вимоги закону. Вважаємо таким впливом громадську думку.

Вказаний інститут демократичного суспільства має низку функцій, які впливають на характер взаємодії влади та суспільства, зокрема експресивну, консультативну та директивну, де експресивна – це контроль з боку громадськості за

діяльністю влади, консультативна – певний спектр вимог і порад щодо покращення ефективності та якості здійснення своєї діяльності органами управління та державної влади, а директивна – це винесення рішень громадськістю з приводу тих чи інших проблем політики, які мають імперативний характер (Rozumnyi, 2006).

Термін «громадська думка» (англ. *public opinion*) вперше застосував у другій половині XII ст. англійський державний діяч лорд Д. Солсбері (Solsberi, 2006) назвавши її «моральною підтримкою населення дій парламенту».

Відповідно до «Енциклопедії сучасної України», громадська думка – це сукупність загальноновизнаних і узвичаєних у певному суспільстві уявлень, оцінок, суджень щодо суспільно значущих явищ, подій, особистостей, проблем тощо. Це особливий стан масової свідомості, спільне розуміння громадянами значущих для них явищ, подій і процесів (Rozumnyi, 2006).

На думку відомого українського соціолога В. Осовського, зміст громадської думки як соціальної інституції постає як сукупне ставлення, виражене у формі оцінного судження між суб'єктами громадської думки (громадськістю) та суб'єктами влади з приводу оцінки, змісту, способу розв'язання певної політичної, економічної, екологічної та соціальної проблем (Mishchenko, 2022).

Формування громадської думки здійснюється стихійно та свідомо. Еволюція та розвиток громадської думки починається зі встановлення сімейного вогнища, освіти клану й племені (Makukh-Fedorkova, 2023). Це явище виникає всередині групи людей, що спілкуються між собою, спільно з'ясовують суть проблеми, її можливі соціальні наслідки та міркують, до яких дій необхідно вдатися. Попри те, що цей процес, безумовно, зачіпає особисті судження, усе ж думки індивідів щодо соціальної проблеми за своєю формою та змістом значною мірою залежать від колективного (громадського) обговорення.

Феномену громадської думки та її ролі в житті держави приділено багато уваги в знаменитому трактаті «Державець» Н. Макіавеллі. У XVII–XVIII ст. словами «громадська думка» позначалося уявлення про політичну думку виборців, що виявляється поза парламентом на противагу їх голосному обговоренню політичних питань у парламенті (Machiavelli, 2019).

У Новий час роль громадської думки аналізували такі англійські філософи, як Ф. Бекон, Т. Гоббс і Дж. Локк. Зокрема Дж. Локк виокремив три групи законів, яким має підкорятися людина у своїй поведінці: божественні, людські та громадської думки. Він розглядав громадську думку як вияв моральності та вважав, що люди в оцінці своїх вчинків звертаються не тільки до релігійних заповідей,

цивільних законів, а й до громадської думки (Locke, 2020).

Вести мову про феномен громадської думки найдоцільніше було б, починаючи з XVIII ст. (Makukh-Fedorkova, 2023), щоправда, назвати це громадською думкою в сучасному розумінні слова важко, адже лише на зламі XIX–XX ст. з'являються фундаментальні дослідження, спрямовані на розгляд феномену громадської думки та проблематики, пов'язаної з нею.

Так, у цей час з'являється праця французького соціолога Г. Тарда «Громадська думка та натовп» і німецького юриста Ф. Гольцендорфа «Роль громадської думки в державному житті», а також робота У. Ліпмана «Громадська думка».

Друга половина XX ст. спричинила нові тенденції в дослідженні громадської думки, проте, попри постійне прагнення детально описати громадську думку у взаємодії з різними інститутами, дослідники не дійшли до єдиного трактування цього феномену.

Сучасний соціальний простір не менш складний, позаяк динамічність і різноплановість проблем сьогодення потребує від учасників політичного життя виважених дій, контролю за процесами, що розгортаються в державі й між державами. За таких умов зростає значення маніпулювання громадською думкою – тобто її спеціального формування та зміни відповідно до напрямів зовнішньої та внутрішньої політики. До того ж не слід забувати, що в еру інформаційного суспільства громадська думка стала більш відкритою та наближеною до великої верстви населення, адже інформація, отримана за допомогою мережі Інтернет, значно швидше передається та, відповідно, стала більш сприйнятною (Kushakova-Kostytska, 2019). Якщо століття тому простій людині, щоб дізнатися про настрої суспільства, необхідно було брати участь у певних форумах чи конференціях, то наразі достатньо бути користувачем інтернету.

На різних етапах розвитку суспільства й за різних політичних режимів (тоталітарних, ліберальних, демократичних) вплив громадської думки як соціальної інституції мав свої особливості, зокрема за тоталітарних режимів громадська думка є безсилою, за ліберальних – до неї прислухаються за можливості й у міру бажання, і тільки за демократичного правління це явище стає дійовою силою, впливаючи на всі процеси суспільного життя (Makukh-Fedorkova, 2023).

Проте історія знає чимало прикладів маніпуляцій громадською думкою. Елементи її впливу на політику можна прослідкувати в античних Афінах (Kostytskyi, 2021), а процеси модернізації та демократизації перетворили громадську думку на важливий чинник політичного розвитку, від якого залежить не лише кар'єра окремих політиків, а й доля держави.

Так, функціонування громадської думки, особливо в наш час, має й негативні наслідки, зважаючи на розуміння, що вдало впливаючи на формування громадської думки за допомогою засобів медіа (преса, радіо, телебачення, інтернет тощо), можна сформувати саме таку громадську думку, яка відповідала б потребам правлячої еліти, або ж тим, хто володіє цими засобами впливу чи може впливати на їхнє функціонування.

Не дарма П. Бурд'єс вважав, що зондаж громадської думки в сучасному вигляді – це інструмент політичної дії, адже його, можливо, найважливіша функція полягає в навіюванні ілюзії, що існує громадська думка як імператив, тоді як насправді – затвердити переконання про існування одностайної громадської думки, а відтак і легітимувати певну політику (Sokol, 2023).

В умовах сьогодення ми можемо говорити, що медіа загалом, але передусім телебачення й інтернет, здатні структурувати події, ранжувати їх і в такий спосіб визначати думки, мотиви та вчинки індивідів чи соціальних груп. Схожої думки дотримувався і Б. Коен, який стверджував, що хоч медіа й не визначають, що думати людям, але вони часто впливають на те, про що думають люди (Mishchenko, 2022).

У той час суб'єкти правозастосування, що наділені правом ухвалювати рішення на підставі дискреційних повноважень, є такими ж учасниками суспільних відносин, як й інші громадяни, а відтак теж можуть піддаватися впливу, зокрема й поширеної в суспільстві громадської думки. Для прикладу розглянемо судову гілку влади.

Так, традиційно вважається, що порівняно із законодавчою та виконавчою гілками державної влади, громадська думка має найменший вплив на судову владу. Адже законодавча влада приймає закони в інтересах народу, а виконавча влада займається їх реалізацією. Щодо діяльності судової гілки влади, то часто вона окреслюється як суто «технічна» й обмежується правом винесення рішень відповідно до закону.

Разом з тим, судова влада наділена функцією основного гаранта, що забезпечує захист прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина. Саме на суд як на орган судової влади суспільство покладає особливу відповідальність за правильне застосування законів, за утвердження режиму законності в державі. Визнання, дотримання та захист прав людини і громадянина – це обов'язок держави, який може бути реалізований передусім через діяльність судової влади, адже головне цільове призначення суду – розв'язання конфліктів, спорів, що виникають у суспільстві.

Останнім часом проблемі формування громадської думки щодо діяльності органів судової влади почали приділяти більше уваги. Зокрема проводилися численні дослідження, соціологічні опитування щодо з'ясування ставлення громадськості до судової влади.

Результати таких досліджень, як правило, засвідчували, що громадяни вважають суди одним із найбільш корумпованих органів державної влади й оцінюють їхню діяльність як неефективну.

Звідси є логічним, що самі ж представники судової гілки влади занепокоєні таким низьким рівнем громадської довіри, позаяк постійно стверджують про намагання робити все можливе для того, щоб підтримувати в суспільстві почуття довіри до судів, оскільки довіра громадян – це особливе джерело сили судової влади й одночасно показник її ефективності. Влада є недієздатною, якщо вона не має підтримки населення, їй не довіряють люди. Тому серед найважливіших завдань, які стоять перед судовою владою в державі, є здобуття довіри громадян, зміцнення свого авторитету та підвищення соціального статусу в суспільстві¹.

Проте все вказане може мати й негативні наслідки, адже, намагаючись здобути довіру громадян, судова система загалом і кожен суб'єкт прийняття процесуальних рішень зокрема, реалізуючи ідею зміцнення довіри до правозастосовної сфери, очевидно намагати-меться врахувати думку громадськості та догодити їй, а відтак, не виключено, – ухвалювати рішення в призмі запиту суспільства, а не на підставі наявних у справі доказів і вимог закону.

Та найбільша проблема полягає навіть не в цьому. Справжньою загрозою верховенству права може стати те, що та громадська думка, якій намагатимуться догодити правоохоронні та судові органи для зміцнення їх авторитету в очах громадськості, може виявитися зовсім не ретранслятором реального запиту суспільства, а бути результатом лобіювання певними колами ідей, які за допомогою медіа переслідують особисті інтереси.

Серед таких способів можна виокремити вибіркове висвітлення в медіа судових справ таким чином, щоб формувати громадську думку проти або на користь обвинуваченого, що може створити упереджене сприйняття справи серед суб'єктів правозастосування та громадськості. Крім цього, соціальні мережі й онлайн-петиції теж можуть бути використані для мобілізації громадської думки та чинити тиск на суб'єктів правозастосування для спонукання тих не ухвалювати непопулярні рішення тощо.

Безумовно, у певних випадках суб'єкти правозастосування повинні враховувати громадську думку, але це має бути виражено в більш детальному підході та скрупульозному дослідженні обставин справи, а не шляхом підміни норм закону та наявних у справі доказів вимогою громадськості.

¹ Коментар до Кодексу суддівської етики: рішення Ради суддів України від 4 лют. 2016 р. № 1. URL: [https://rsu.court.gov.ua/userfiles/Komentar%20do%20kodeksy%20syddivska%20etuka\(1\).pdf](https://rsu.court.gov.ua/userfiles/Komentar%20do%20kodeksy%20syddivska%20etuka(1).pdf).

На нашу думку, це можливо реалізувати шляхом об'єктивного розгляду справ, попри суспільний тиск чи очікування громадськості, покладаючись у процесі розгляду справи виключно на доведені факти, наявні докази та вимоги закону. Не менш важливо поряд з цим постійно підвищувати свою кваліфікацію, зокрема в питаннях, що стосуються протидії різного роду впливам.

Виникає питання, як це реалізувати в умовах сьогодення, коли за допомогою інтернету за лічені хвилини можна донести будь-яку інформацію до суб'єкта правозастосування, навіть якщо він перебуває в нарадчій кімнаті. На наше переконання, перш за все, сама правоохоронна та судова системи мають усвідомлювати й визнавати можливість такого впливу та пагубність його можливої реалізації, а, по-друге, на законодавчому рівні повинні бути створені відповідні можливості й вимоги до суб'єктів правозастосування, що зобов'язували б останніх постійно підвищувати свою кваліфікацію, зокрема з питань протидії тиску різних факторів ззовні.

Для цього мають бути розроблені певні програми та тренінги, які, з одного боку, навчають суб'єктів правозастосування розрізняти штучно створений резонанс і реальний запит суспільства, а з іншого – розвинути вміння протистояти під час ухвалення процесуальних рішень впливам, що можуть спровокувати ухвалення рішення, яке не відповідатиме принципам верховенства права.

Висновки

Громадська думка має значний вплив на внутрішні переконання суб'єктів правозастосування й часто є визначальною в процесі формування їх внутрішніх переконань, адже суб'єкт правозастосування є таким же учасником суспільних відносин, як і звичайні громадяни, а відтак, оскільки залучений до суспільних процесів, на нього може бути здійснено вплив поширеної в суспільстві громадської думки. Через те, що громадська думка не завжди ретранслює реальний запит суспільства й може бути штучно створеною задля досягнення конкретної мети, яка часто не має нічого спільного з інтересами суспільства чи запитамі громадськості, такий вплив може мати негативний наслідок на якість ухвалених суб'єктами прийняття процесуальних рішень.

Здобути цим дослідженням висновки можуть стати підґрунтям для майбутніх наукових пошуків з порушених у цій статті проблем і підставою для ініціювання змін у законодавстві, спрямованих на підвищення кваліфікації суб'єктів правозастосування, які б розвивали в останніх здатність не піддаватися різного роду впливам, зокрема думки громадськості.

References

- [1] Abrosimov, Ye.O., & Skalozub, N.O. (2015). Peculiarities of the philosophy of law in Ukraine. *Public law*, 2, 304-309. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2015_2_43.
- [2] Antoshyna, I.V. (2023). Formation and development of the information society in the discussion of the post-neoclassical type of scientific rationality. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*, 63, 4-7. doi: 10.32841/2307-1745.2023.63.1.
- [3] Balakirieva, O.M., & Dmytruk, D.A. (2021). Dynamics of the level of trust in authorities and social institutions. *Ukrainian society*, 1, 102-113. Retrieved from <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001243315>.
- [4] Dembitskyi, S.S. (2023). Peculiarities of public opinion in Ukraine during the war (academic experience). *Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine*, 5, 86-89. doi: 10.15407/visn2023.05.086.
- [5] Hotsuliak, Yu.V., & Mikhailina, T.V. (2022). Ideas of freedom and property as basic principles of formation of legal relations in the teaching of H. Hegel. *Legal journal of Donetsk National University named after Vasyl Stus*, 2, 5-12. doi: 10.31558/2786-5835.2022.2.1.
- [6] Irkha, K.O. (2021). The political component of the "leader of public opinion" phenomenon: a theoretical aspect. *Theory and history of political science*, 2, 7-12. doi: 10.24195/2414-9616.2021-2.
- [7] Kostytskyi, M., & Kushakova-Kostytska, N. (2019). On the improvement of the paradigm of activity of the Constitutional Court of Ukraine at the current stage. *Bulletin of the Constitutional Court of Ukraine*, 5, 101-107. Retrieved from https://ccu.gov.ua/sites/default/files/library/kostyckyy_m._kushakova-kostycka_n._pro_vdoskonalennya_paradygmy_diyalnosti_konstytuciynogo_sudu_ukrayiny_na_suchasnomu_etapi.pdf.
- [8] Kostytskyi, V. (2021). Limitation of power and expansion of discretionary powers as two trends in the development of the modern state. *The issue of discretionary powers in the functioning of public authorities: Science and Practice Conference* (pp. 10-15). Kyiv: In-t prava Kyiv. nats. un-tu im. T. Shevchenko. Retrieved from <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/37529/1/20%20%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D1%8F%202021%20%D0%90%D0%A3%D0%9F.pdf>.
- [9] Kushakova-Kostytska, N.V. (2019). *Philosophical and legal foundations of the development of the information society in Ukraine*. In M.V. Kostytskyi (Ed.). Kyiv: Logos. Retrieved from <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/17589>.

- [10] Lisovska, Yu.P. (2020). Total digital control of the diffusion of state policy in emergency situations. *A young scientist*, 10(2), 351-354. doi: 10.32839/2304-5809/2020-10-86-72.
- [11] Locke, D. (2020). *Two treatises on government* (P. Sodomora, Trans). Kyiv: Format.
- [12] Lokhonia, A.S. (2023). *Public opinion on euthanasia in Ukraine* (Work for obtaining a bachelor's degree, Sumy State University, Sumy, Ukraine). Retrieved from <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91818>.
- [13] Lysenko, Yu.V., & Maneliuk, Yu.M. (2022). Technologies of political manipulation and their impact on public opinion in modern political processes. *Politykus: science. Magazine*, 5, 42-47. doi: 10.24195/2414-9616.2022-5.6.
- [14] Machiavelli, N. (2019). *Derzhavets*. (E. Tarnavskiy, Trans). Kyiv: Folio.
- [15] Makukh-Fedorkova, I. (2023). Stages of development of media research in Western sociology: the formation of propaganda models and their influence on changes in the mass consciousness of the public. *Media forum: analytics, forecasts, information management*, 13, 182-197. doi: 10.31861/mediaforum.2023.13.182-197.
- [16] Melenko, S.H. (2014). *Ancient Greek philosophy of law as a worldview source of Ukrainian philosophical and legal thought and law* (Doctoral dissertation, Kyiv, Ukraine).
- [17] Mishchenko, M. (2022). Public opinion exists, but can it always be detected? *Sociology: theory, methods, marketing*, 3, 149-160. doi: 10.15407/sociology2022.03.149.
- [18] Moskvych, L. (2023). Modernization of Justice under the Influence of Innovative Technologies. *European Science*, 2, 115-135. doi: 10.30890/2709-2313.2023-24-02-024
- [19] Paniotto, V.I. (2017). Survey methods in Ukraine: history and modern problems. *Methodology and methods of sociological research in Ukraine: history and modern problems: to the 70th anniversary of Volodymyr Paniotto*: Proceedings of the Conference (pp. 12-28). Kyiv; Kharkiv. Retrieved from <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/13360>.
- [20] Pazynich, S., Ponomarov, O., & Cheremskiy, M. (2020). John Dewey and his Chicago's School. *New Collegium*, 1(99), 22-31. doi: 10.30837/nc.2020.1.22.
- [21] Ratushna, T.O. (2021). Fakes as a manipulative technology for forming public opinion. *Current problems of philosophy and sociology*, 29, 71-76. doi: 10.32837/apfs.v0i29.963.
- [22] Rozumnyi, M.M. (2006). Public opinion. *Encyclopedia of Modern Ukraine*. In I.M. Dziuba, A.I. Zhukovskiy, & M.H. Zhelezniak (Eds.). Kyiv: Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. Retrieved from <https://esu.com.ua/article-31955>.
- [23] Rudyk, M. (2020). The influence of social media on the formation of public opinion. *Bulletin of Lviv University*, 48, 198-206. doi: 10.30970/vjo.2020.48.10560.
- [24] Shvets, D.V. (2021). Positive social perception of the police as a component of national security of the state. *Mental health of the individual in a crisis society*: Proceedings of the 6th All-Ukrainian Science and Practice Conference (pp. 325-328). Lviv: Lviv. derzh. un-t vnutr. sprav.
- [25] Slobodianiuk, A.V. (2021). The influence of public opinion in the process of forming state policy. In *The specifics of the development of the modern social and humanitarian environment* (pp. 28-33). Kharkiv: Novyi kurs.
- [26] Sokol, M. (2023). Ukraine's integration into the European Union in the context of the development of P. Bourdieu's field theory. *Grani*, 26(4), 24-29. doi: 10.15421/172370.
- [27] Solsberi (2006). *Universal dictionary-encyclopedia* (4th ed.). Kyiv: Teka.
- [28] Starenkyi, O., & Hvozdk, O. (2022). The logic of forming the evidence base in criminal proceedings. *Philosophical and methodological problems of law*, 2(24), 56-63. doi: 10.33270/02222402.56.
- [29] Starykovska, O.O. (2020). *The phenomenon of public opinion: the relationship between the state and civil society* (Doctoral dissertation, Zaporizhzhia, Ukraine).
- [30] Stepanenko, V., Zlobina, O., Holovakha, E., Dembitskyi, S., & Naidonova, L. (2023). War-induced stress and resources of socio-psychological resilience: A review of theoretical conceptualizations. *Sociology: theory, methods, marketing*, 4, 22-39. doi: 10.15407/sociology2023.04.22.
- [31] Surmin, Yu.P. (2015). Case method: formation and development in Ukraine. *Bulletin of the National Academy of State Administration under the President of Ukraine*, 2, 19-28. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2015_2_5.
- [32] Svitla, V.V. (2023). Public opinion and political consequences of digitization: specificity and vectors of mutual influence. *Bulletin of the National Technical University of Ukraine "KPI"*, 2(58), 92-98. doi: 10.20535/2308-5053.2023.2(58).285610.
- [33] Tarakhonch, T.I. (2020). Public opinion: concepts, features and place in the law-making process. *Rule of Law*, 31, 62-71. doi: 10.33663/0869-2491-2020-31-62-71.
- [34] Tykhonenko, I.V. (2019). Digital diplomacy as a tool of US foreign policy in the 21st century. *Political life*, 1, 85-90. doi: 10.31558/2519-2949.2019.1.12.

- [35] Vandzhurak, R. (2023). Internal conviction of law enforcement subjects: a philosophical and legal analysis of the problem and the ancient Greek way of solving it. *Philosophical and methodological problems of law*, 2(26), 110-118. doi: 10.33270/02232602.110.
- [36] Vandzhurak, R. (2023). *The influence of ancient Greek philosophy of law on modern Ukrainian jurisprudence*. Kyiv: Vistka.
- [37] Vandzhurak, R. (2023). The influence of post-truth on judicial discretion: past, present, future. *Philosophical and methodological problems of law*, 1(25), 102-109. doi: 10.33270/01232502.102.
- [38] Vandzhurak, R. (2024). The worldview influence on the internal beliefs of law enforcement agents in the context of exercising their discretionary powers. *Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 14(1), 60-68. doi: 10.56215/naia-chasopis/1.2024.60.
- [39] Yakubina, V.L. (2018). New "challenges" for humanitarianism of post-normal times and interactive "answers" of modern philosophy of history. *Philosophical problems of humanitarian sciences*, 1, 38-41. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fpgn_2018_1_8.
- [40] Zaiko, L.Ya. (2019). *Mass media as a factor in the formation of social consciousness: socio-philosophical analysis* (Doctoral dissertation, Zhytomyr, Ukraine). Retrieved from <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/30374>.
- [41] Zlobina, O.H., Shulha, M.O., & Bevzenkom L.D. (et al.). (2019). *Social tension in a crisis society: socio-psychological analysis*. In O.H. Zlobina (Ed.). Kyiv: Ін-т соціології NAN Ukrainy.

Список використаних джерел

- [1] Абросімов Є. О., Скалосуб Н. О. Особливості філософії права в Україні. *Публічне право*. 2015. № 2. С. 304–309. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2015_2_43.
- [2] Антошина І. В. Становлення й розвиток інформаційного суспільства в дискусії постнеокласичного типу наукової раціональності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2023. № 63. С. 4–7. (Серія «Юриспруденція»). doi: 10.32841/2307-1745.2023.63.1.
- [3] Балакірева О. М., Дмитрук Д. А. Динаміка рівня довіри до органів влади та соціальних інституцій. *Український соціум*. 2021. № 1. С. 102–113. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001243315>.
- [4] Дембіцький С. С. Особливості громадської думки в Україні під час війни (академічний досвід). *Вісник Національної академії наук України*. 2023. № 5. С. 86–89. doi: 10.15407/vsn2023.05.086.
- [5] Гоцуляк Ю. В., Михайліна Т. В. Ідеї свободи та власності як вихідних принципів формування правових відносин у вченні Г. Гегеля. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2022. № 2. С. 5–12. doi: 10.31558/2786-5835.2022.2.1.
- [6] Ірха К. О. Політичний складник феномену «лідер громадської думки»: теоретичний аспект. *Теорія та історія політичної науки*. 2021. Вип. 2. С. 7–12. doi: 10.24195/2414-9616.2021-2.
- [7] Костицький М., Кушакова-Костицька Н. Про вдосконалення парадигми діяльності Конституційного Суду України на сучасному етапі. *Вісник Конституційного Суду України*. 2019. № 5. С. 101–107. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/library/kostyckyy_m._kushakova-kostycka_n._pro_vdoskonalennya_paradygmy_diyalnosti_konstytuciynogo_sudu_ukrayiny_na_suchasnomu_etapi.pdf.
- [8] Костицький В. Обмеження влади та розширення дискреційних повноважень як дві тенденції у розвитку сучасної держави. *Питання дискреційних повноважень у функціонуванні органів публічної влади* : наук.-практ. конф. (Київ, 20 трав. 2021 р.). Київ : Ін-т права Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка, 2021. С. 10–15. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/37529/1/20%20%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D1%8F%202021%20%D0%90%D0%A3%D0%9F.pdf>.
- [9] Кушакова-Костицька Н. В. Філософсько-правові засади розвитку інформаційного суспільства в Україні : монографія / наук. ред. М. В. Костицький. Київ : Логос, 2019. 346 с. URL: <http://elar.naiau.kiev.ua/jspui/handle/123456789/17589>.
- [10] Лісовська Ю. П. Тотально-цифровий контроль щодо дифузії державної політики в умовах надзвичайних ситуацій. *Молодий вчений*. 2020. № 10 (2). С. 351–354. doi: 10.32839/2304-5809/2020-10-86-72.
- [11] Лок Дж. Два трактати про правління / пер. з англ. П. Содомора. Київ : Наш Формат, 2020. 312 с.
- [12] Лохоня А. С. Громадська думка щодо евтаназії в Україні : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня бакалавра : 229 «Громадське здоров'я» / наук. кер. Г. В. Губенко. Суми : Сум. держ. ун-т, 2023. 27 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91818>.
- [13] Лисенко Ю. В., Манелюк Ю. М. Технології політичного маніпулювання та їх вплив на громадську думку в сучасних політичних процесах. *Політикус*. 2022. № 5. С. 42–47. doi: 10.24195/2414-9616.2022-5.6.
- [14] Мак'явеллі Н. Державець / пер. з італ. Є. Тарнавський. Київ : Фоліо, 2019. 128 с.

- [15] Макух-Федоркова І. Етапи розвитку медіадосліджень у західній соціології: формування пропагандистських моделей та їх вплив на зміни масової свідомості громадськості. *Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент*. 2023. № 13. С. 182–197. doi: 10.31861/mediaforum.2023.13.182-197.
- [16] Меленко С. Г. Давньогрецька філософія права як світоглядне джерело української філософсько-правової думки і права : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.12. Київ, 2014. 452 с.
- [17] Міщенко М. Громадська думка існує, але чи завжди її можна виявити? *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2022. № 3. С. 149–160. doi: 10.15407/sociology2022.03.149.
- [18] Moskvych L. Modernization of Justice under the Influence of Innovative Technologies. *European Science*. 2023. No. 2. P. 115–135. doi: 10.30890/2709-2313.2023-24-02-024.
- [19] Паніотто В. І. Методи опитувань в Україні: історія та сучасні проблеми / Володимир Паніотто. *Методологія і методи соціологічних досліджень в Україні: історія та сучасні проблеми: до 70-річчя Володимира Паніотто* : зб. ст. за матеріалами конф. (Київ, 22 січ. 2017 р.). Київ ; Харків, 2017. С. 12–28. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/13360>.
- [20] Пазиніч С., Пономарьов О., Черемський М. Джон Дьюї та його чиказька школа. *Новий колегіум*. 2020. № 1 (99). С. 22–31. doi: 10.30837/nc.2020.1.22.
- [21] Ратушна Т. О. Фейки як маніпулятивна технологія формування громадської думки. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2021. № 29. С. 71–76. doi: 10.32837/apfs.v0i29.963.
- [22] Розумний М. М. Громадська думка. *Енциклопедія сучасної України* / [редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.]. Київ : Ін-т енцикл. дослідж. НАН України, 2006. URL: <https://esu.com.ua/article-31955>.
- [23] Рудик М. Вплив соціальних медіа на формування громадської думки. *Вісник Львівського університету*. 2020. Вип. 48. С. 198–206. (Серія «Журналістика»). doi: 10.30970/vjo.2020.48.10560.
- [24] Швець Д. В. Позитивне соціальне сприйняття поліції як складова національної безпеки держави. *Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві* : зб. тез VI Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 22 жовт. 2021 р.). Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2021. С. 325–328.
- [25] Слободянюк А. В. Вплив громадської думки в процесі формування державної політики. *Специфіка розвитку сучасного соціально-гуманітарного середовища* : кол. монографія. Харків : Новий курс, 2021. С. 28–33.
- [26] Сокол М. Інтеграція України до Європейського Союзу у контексті розвитку теорії поля П. Бурдьє. *Грані*. 2023. № 26 (4). С. 24–29. doi: 10.15421/172370.
- [27] Солсбері. *Універсальний словник-енциклопедія*. 4-те вид. Київ : Тека, 2006. 1432 с.
- [28] Старенький О., Гвоздік О. Логіка формування доказової бази в кримінальному провадженні. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2022. № 2 (24). С. 56–63. doi: 10.33270/02222402.56.
- [29] Стариковська О. О. Феномен громадської думки: взаємозв'язок держави і громадянського суспільства : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03. Запоріжжя, 2020. 222 с.
- [30] Степаненко В., Злобіна О., Головаха Є., Дембіцький С., Найдьонова Л. Стрес, спричинений війною, та ресурси соціально-психологічної стійкості: огляд теоретичних концептуалізацій. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2023. № 4. С. 22–39. doi: 10.15407/sociology2023.04.22.
- [31] Сурмін Ю. П. Кейс-метод: становлення та розвиток в Україні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2015. № 2. С. 19–28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2015_2_5.
- [32] Світла В. В. Громадська думка та політичні наслідки діджиталізації: специфіка та її вектори взаємовпливу. *Вісник Національного технічного університету України «КПІ»*. 2023. Вип. 2 (58). С. 92–98. (Серія «Політологія. Соціологія. Право»). doi: 10.20535/2308-5053.2023.2(58).285610.
- [33] Тарахонич Т. І. Громадська думка: поняття, особливості та місце в правотворчому процесі. *Правова держава*. 2020. № 31. С. 62–71. doi: 10.33663/0869-2491-2020-31-62-71.
- [34] Тихоненко І. В. Цифрова дипломатія як інструмент зовнішньої політики США у XXI столітті. *Політичне життя*. 2019. № 1. С. 85–90. doi: 10.31558/2519-2949.2019.1.12.
- [35] Ванджурак Р. Внутрішнє переконання суб'єктів правозастосування: філософсько-правовий аналіз проблеми та давньогрецький спосіб її розв'язання. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2023. № 2 (26). С. 110–118. doi: 10.33270/02232602.110.
- [36] Ванджурак Р. Вплив давньогрецької філософії права на сучасну українську юриспруденцію : монографія. Київ : Вістка, 2023. 248 с.
- [37] Ванджурак Р. Вплив постправди на суддівський розсуд: минуле, сьогодення, майбутнє. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2023. № 1 (25). С. 102–109. doi: 10.33270/01232502.102.

- [38] Vandzhurak R. The worldview influence on the internal beliefs of law enforcement agents in the context of exercising their discretionary powers. *Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*. 2024. Vol. 14. No. 1. P. 60–68. doi: 10.56215/naia-chasopis/1.2024.60.
- [39] Якубіна В. Л. Нові «виклики» для гуманітаристики постнормальних часів та інтерактивні «відповіді» сучасної філософії історії. *Філософські проблеми гуманітарних наук*. 2018. № 1. С. 38–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fpgn_2018_1_8.
- [40] Зайко Л. Я. Мас-медіа як чинник формування суспільної свідомості: соціально-філософський аналіз : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03. Житомир, 2019. 204 с. URI: <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/30374>.
- [41] Соціальна напруженість у кризовому соціумі: соціально- психологічний аналіз / [О. Г. Злобіна, М. О. Шульга, Л. Д. Бевзенко та ін.] ; за наук. ред. О. Г. Злобіної. Київ : Ін-т соціології НАН України, 2019. 291 с.

The Influence of Public Opinion on the Internal Beliefs of Law Enforcement Subjects when they Exercise Discretionary Authorities

VANDZHURAK Roman

Doctor of Philosophy in Law,

Doctoral Student of the Department of Philosophy of Law and Legal Logic of the National Academy of Sciences

Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8474-2276>

Abstract. Procedural decisions adopted by law enforcement entities are dictated not only by the requirements of the law and the actual circumstances of the case (evidence), but also by various influences, not least of which is public opinion. Being the same participants in social relations as ordinary citizens, subjects of law enforcement can also be influenced by the opinion of the public living in society, which does not always relay the real request of society, but can be artificially mounted to achieve a certain goal. Since law enforcement subjects are given discretionary powers to make procedural decisions based on internal conviction, that is, to apply the law at their own discretion, such influence under the guise of public opinion can be deliberately created to obtain a certain desired decision. Scientific novelty. In this study, the author for the first time declares the influence of public opinion on the internal beliefs of law enforcement subjects, admitting negative consequences in this and tries to find mechanisms to oppose it. Methodology. When preparing the article, the author used the methods of analysis, synthesis and generalization, with the help of which it was possible to establish the influence of public opinion on the inner conviction of law enforcement subjects. To substantiate the results and formulate the conclusions of the research, the methods of deductive-logical analysis, as well as inductive generalization and analogy were used, which made it possible to come to the conviction that public opinion can have a significant influence on the internal beliefs of law enforcement subjects, and such influence is mostly negative. The author is convinced that the questions raised in the research are relevant, and the methods proposed by him for alleviating the expressed fears have practical significance, since these ideas can be used to improve the qualifications of law enforcement subjects.

Keywords: public opinion; inner conviction; discretion; subjects of procedural decision-making; subjects of law enforcement; philosophy of law.